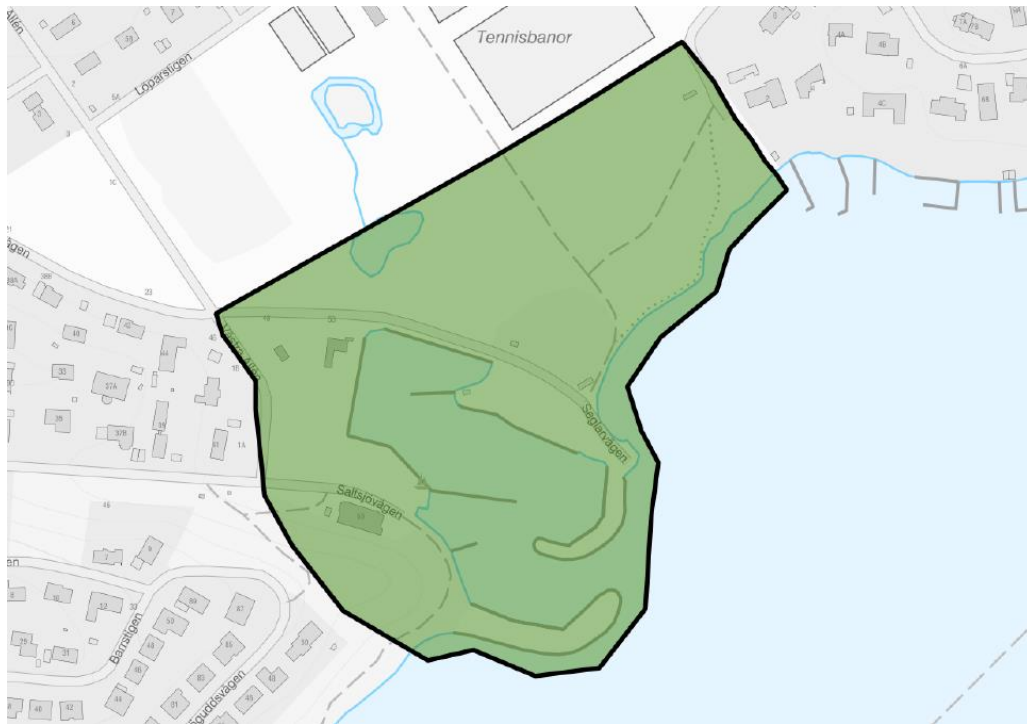

Breviks hamn

Bakgrund

Breviks hamn vid stora segelleden in mot Stockholm har ursprung som hamnplats till Breviks gård och medeltida anor. Gården var en av Lidingös mer betydande och tillhörde det stora Djursholmsgodset från 1500-talet till 1775. Sannolikt bevarar hamnen sitt historiska läge även om landhöjning och uppgrundning successivt påverkat marken i viss grad. Under 1800-talets senare del etablerades Lidingö som sommarö och Breviks hamn fick ångbåtsbrygga och paviljong. En stor trädallé ledde mellan herrgårdens huvudbyggnad och ångbåtsbryggan.

I norra delen av Breviks hamn finns de äldre hamnpartierna med murad ångbåtsbrygga, strandskoning och den välbevarade ångbåtspaviljongen från 1880-talet.

Gårdens sjöfart upphörde helt i och med att Breviks herrgård såldes och då Fastighetsbolaget Lidingö-Brevik bildade nya planer för utbyggnaden av Breviks villastad vilket även berörde hamnens framtid. Fastighetsbolaget var angeläget om att utveckla och förbättra kommunikationerna och anlade därför en brygganläggning och en båthamn efter ritningar av den välkände arkitekten Ferdinand Boberg. Delar av det tidiga 1900-talets hamnanläggning återstår i den nuvarande anläggningen som moderniserats under senare år. Nya pirar och förtöjningsbryggor har tillkommit liksom bodar och klubblokaler för maritim verksamhet. På senare år har hamnen byggts ut till en större småbåtshamn.

Vy från södra piren in mot Breviks hamn.

Beskrivning av området

Kulturmiljön omfattar hamnen som ligger i centrala Brevik. En inbuktning i kustlinjen mot Halvkakssundet har givit förutsättningar för ett mer skyddat läge som passar bra för verksamheten. Hamnen ligger ett stycke sydost om platsen för Breviks herrgård som låg högre upp i slutningen. De raka alléerna som herrgården lät anlägga under 1800-talets senare del löper ner över gamla Breviks ängar med numera öppna gräsbevuxna slutningar mellan Villastaden och hamnen. De före detta ängarnas öppna flacka gräsfält närmast innanför hamnen ger intryck av torrlagd sjöbotten. En väg går fram mot ångbåtspaviljongen i norr, en annan mynnar vid bryggan. Utanför hamnen passerar stora segelleden. Vyerna är öppna över vattnet och mot klippkusten i Nacka i öster.

Själva hamnen (Lidingö 11:281) upptar ett tämligen flackt område, delvis grusat eller asfalterat. Där finns även gott om berghällar i dagen samt uppvuxna ofta grovstammiga lövträd och enstaka furor. Numera omsluter två pirar själva hamnen. I norra delen finns idag de äldsta hamnpartierna, där det framförallt är spåren från det sena 1800-talets ångbåtsepok och det tidiga 1900-talets villastadshamn som är påtagliga.

Följande anläggningar är som enstaka objekt av särskilt kulturhistoriskt värde:

- Strandlinjen norr om ångbåtspaviljongen ner mot ångbåtsbryggan med strandskoning av huggen sten.
- Ångbåtsbryggan i betongkonstruktion som tillkom efter att den gamla stenbryggan påseglats av en Finlandsbåt år 1972, och vilar på den gamla stenkistan från slutet av 1800-talet. Från bryggan går en välbevarad kallmurad stenkaï utmed stranden mot norr ända bort till Badhusparken.
- Två stenpirar som utgår från ångbåtsbryggan söderut
- Ångbåtspaviljongen som står innanför bryggan. Paviljongen tillkom på 1880-talet som väntkur och utgörs av en öppen anläggning i tidstypiskt fint profilerat stolpverk i vitt med lövsågerier i gult under ett grönt, plåtavtäckt, sadeltak.
- Mindre tegelbyggnad, belägen innanför hamnen i väster, vars ursprungliga funktion var ett tidigt reningsverk som byggdes för Breviks villastad. Reningsverket har tegelmurade gavelsidor och täcks i övrigt av ett skiffertäckt sadeltak. Idag fungerar byggnaden som pumpstation för avloppsvatten.
- Pir av sprängsten i söder, från början av 1950-talet. Piren är yngre men en viktig del av den maritima kulturmiljön.

Övriga hamnbyggnader är av senare datum, främst bodar och ett klubbhus för sjöscouterna. Hamnens inre del har karaktären av modern båtklubb med förtöjningsplatser och mindre bryggor. Hamnen är i aktivt bruk.

Sammanfattande värdering

Breviks hamn är en särskilt värdefull kulturmiljö eftersom den utgör en av de äldsta, och fortfarande aktiva, hamnanläggningarna på Lidingö samt bevarar äldre delar. Ur historisk synpunkt har hamnen och ångbåtspaviljongen stor betydelse för skärgårdsön Lidingö med dess starka förankring i sjöfarten och som sommarnöje. Att hamnen används för sitt ursprungliga ändamål som båthamn och tilläggsplats ger platsen ett stort värde av kontinuitet.

Området berörs av riksintresse för kulturmiljövård (Farleden in mot Stockholm).

Karaktärsdrag

- Breviks gårds gamla hamnläge i en skyddad inbuktning längs Lidingös södra kust.
- De öppna vyerna mot sundet och direktkontakten med stora segelleden in mot Stockholm.
- De två pirarmarna som innesluter hamnen.
- Den norra delen med de äldre hamnpartierna såsom ångbåtspaviljongen från 1880-talet på ursprunglig plats innanför stenbryggan.
- Norra hamnpiren/ångbåtsbryggan
- Den murade strandskoningen mellan paviljongen och ångbåtsbryggan.

- Det f.d. reningsverket för Breviks villastad med tegelmurade gavelsidor och skiffertäckt sadeltak.
- Södra piren
- Större solitära träd vid strandpromenaden.
- Stora alléns dragning som går från tidigare Breviks herrgård rakt ner mot ångbåtsbryggan.

Råd och riktlinjer

Förutom vad som anges i Lidingös kulturmiljöprogram Del 1 gällande vård och underhåll av byggnader ges följande råd:

- Hamnens karaktär som verksamhetsmiljö bör bevaras. Strandlinjen med strandskoning av huggen sten, betongbrygga som vilar på den gamla stenkistan från slutet av 1800-talet, den kallmurade stenkajen och de två stenpirarna bör bevaras och rustas, traditionella material och metoder bör användas.
- Värdefulla byggnader såsom ångbåtspaviljongen och det f.d. reningsverkets arkitektoniska uttryck bör bevaras och rustas, traditionella material och metoder bör användas.
- Breviks ängar med sin öppna gräsbevuxna yta mellan villastaden och hamnen bör bevaras och hållas öppna. Uppvuxna träd i den stora allén som leder mellan Breviks gård och solitära träd vid strandpromenaden bör inte fällas om det inte är nödvändigt av naturvårdsskäl. Ev. träd som måste tas ned bör ersättas.
- Miljön som helhet är känslig för förändringar och antikvarisk sakkunnig bör medverka vid ändringar som påverkar det kulturhistoriska värdet.